

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан
юрідичного факультету
Сергій БАНАХ
2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Деліктне право»
ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань: 08 Право
спеціальність: 081 Право
Освітньо-професійна програма: «Право»

кафедра цивільного права і процесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції	Практ.	ІРС	Тренінг	Самост. робота	Разом	Залік
Денна	3	2	32	14	3	6	95	150	2

30.08.2024

Тернопіль – ЗУНУ
2024

Робочу програму склала доцент кафедри цивільного права і процесу, к.ю.н., доцент Оксана ГНАТІВ

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри цивільного права і процесу, протокол № 1 від «27» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри
д.ю.н., професор

Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

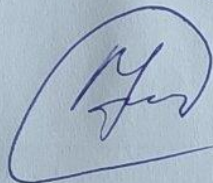
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 081 Право, протокол № 2 від «30» серпня 2024 р.

Голова групи
забезпечення спеціальності
д.ю.н., професор

Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

Гарант ОП

Наталія ЧУДИК

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ДЕЛІКТНЕ ПРАВО»**

1. Опис дисципліни «Деліктне право»

Дисципліна – Деліктне право	Галузь спеціальність, вищої освіти	знань, ступінь Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань: 08 Право	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання Українська
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність: 081 Право	Рік підготовки <i>Денна – 3</i> Семестр <i>Денна – 6</i>
Кількість змістових модулів – 2	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції: <i>Денна – 32 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14 год.</i>
Загальна кількість годин – 150 год.		Самостійна робота: <i>Денна – 95 год.</i> Тренінг: <i>Денна – 6 год.</i> Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин: – 10 год., з них аудиторних – 3 год.		Вид підсумкового контролю - залік

2. Мета і завдання дисципліни «Деліктне право»

Мета вивчення дисципліни

Основною метою дисципліни «Деліктне право» є набуття здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері застосування деліктного права, а також оволодіння знаннями, необхідними для критичної оцінки чинного законодавства щодо зобов'язань з відшкодування шкоди та визначення напрямків його подальшого вдосконалення.

Завдання вивчення дисципліни:

Вивчення дисципліни направлене на формування системного уявлення про структуру українського деліктного права в контексті порівняльного аналізу моделей загального та континентального права; визначення місця деліктного права в системі права України; оволодіння навичками вирішення проблеми конкуренції деліктного позову з іншими позовами на захист порушених цивільних прав та інтересів.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі повинні **знати:**

- опанування навичками застосування деліктного права як засобу захисту фундаментальних прав людини, в тому числі у вертикальних відносинах людина–держава;
- прогнозування напрямків розвитку національного деліктного права з урахуванням світових тенденцій та сучасних викликів;

вміти:

- визначення предмету доказування у деліктній справі і здобуття навичок прогнозувати перспективу розгляду деліктного позову з урахуванням застосовного у відповідному провадженні стандарту доказування;
- здобуття досвіду застосування норм деліктного права до складних випадків завдання шкоди, в тому числі до випадків так званої нез'ясовної причинності тощо.

Передумови для вивчення дисципліни:

Передумовами для вивчення дисципліни «Деліктне право» є фундаментальні дисципліни, а саме: теорія держави і права, цивільне право, цивільний процес, а також результати навчання здобуті в процесі вивчення цих дисциплін.

3. Зміст дисципліни «Деліктне право»

Змістовий модуль 1. «Загальні положення деліктного права»

Тема 1. Загальні положення про недоговірні зобов'язання.

Поняття недоговірних зобов'язань. Система недоговірних зобов'язань. Особливості недоговірних зобов'язань. Обіцянка винагороди в системі недоговірних зобов'язань, особливості правовідносин. Обіцянка винагороди без проведення конкурсу та з проведенням конкурсу.

Тема 2. Загальні положення про делікти в цивільному праві.

Поняття, структура та ознаки зобов'язання із заподіяння шкоди. Поняття делікту. Види деліктних зобов'язань. Елементи складу цивільного правопорушення. Поняття та умови

цивільно-правової відповідальності за заподіяну шкоду. Поняття вини в цивільному праві. Випадки звільнення особи від цивільно-правової відповідальності.

Тема 3. Порядок відшкодування заподіяної шкоди

Відшкодування шкоди, заподіяної майну особи. Відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я фізичної особи. Відшкодування шкоди, заподіяної смертю фізичної особи. Компенсація моральної шкоди. Відшкодування шкоди державою.

Змістовий модуль 2. «Особливості недоговірних зобов'язань та їх зміст»

Тема 4. Спеціальні делікти, що виділяються на підставі особливостей суб'єктивного складу заподіювачів шкоди.

Відшкодування шкоди, заподіяної органами влади. Відшкодування шкоди, заподіяної органами дізнання попереднього слідства, прокуратури або суду. Відшкодування шкоди, заподіяної малолітньою особою. Відшкодування шкоди, заподіяної неповнолітньою особою. Відшкодування шкоди, заподіяної недієздатною особою та особою не здатною усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними. Відшкодування шкоди особою, дієздатність якої обмежена.

Тема 5. Спеціальні делікти, які виділяються на підставі особливостей способу заподіяння шкоди.

Відшкодування шкоди заподіяної джерелом підвищеної небезпеки. Визначення джерела підвищеної небезпеки, його особливості. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки. Відшкодування шкоди особі, яка потерпіла від злочину.

Тема 6. Спеціальний делікт щодо відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт, послуг.

Відшкодування шкоди завданої внаслідок недоліків товарів, робіт та послуг. Експертиза товарів як один із засобів доказування вини. Захист прав споживачів за законодавством України та країн ЄС.

Тема 7. Набуття збереження майна без достатньої правової підстави.

Загальні положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави. Повернення в натурі безпідставно набутого майна. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Тема 8. Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.

Практика ЄСПЛ і Міжнародного суду ООН щодо юрисдикційного імунітету держав. Камені спотикання на шляху до відшкодування шкоди, завданої війною, через механізм деліктного права. Зв'язок між деліктним позовом і кримінальним провадженням щодо воєнних злочинів та злочинів проти людяності. Проблема деліктної відповідальності співучасників воєнних злочинів. Перспективи міжнародно-правових спорів щодо компенсації шкоди, завданої Російською Федерацією.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Деліктне право»

(денна форма навчання)

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практичні заняття	Тренінг	Самостійна робота	Індивідуальна робота	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. «Загальні положення деліктного права»						
Тема 1. Загальні положення про недоговірні зобов'язання	4	1		12		усне опитування, тестування
Тема 2. Загальні положення про делікти в цивільному праві	4	1		11		усне опитування, тестування
Тема 3. Порядок відшкодування заподіяної шкоди	4	2	1	12	1	усне опитування, тестування
Змістовий модуль 2. Особливості недоговірних зобов'язань та їх зміст						
Тема 4. Спеціальні делікти, що виділяються на підставі особливостей суб'єктивного складу заподіювачів шкоди	4	2	1	12		усне опитування, тестування
Тема 5. Спеціальні делікти, які виділяються на підставі особливостей способу заподіяння шкоди	4	2	1	12	1	усне опитування, тестування
Тема 6. Спеціальний делікт щодо відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт, послуг	4	2	1	12	1	усне опитування, тестування
Тема 7. Набуття збереження майна без достатньої правової підстави	4	2	1	12		усне опитування, тестування
Тема 8. Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною.	4	2	1	12		усне опитування
Всього	32	14	6	95	3	

5. Тематика практичних занять.

Практичне заняття № 1

Тема 1: Загальні положення про недоговірні зобов'язання

Мета: Ознайомлення з основними поняттями та інститутами деліктного права.

Питання для обговорення:

1. Поняття недоговірних зобов'язань.
2. Система недоговірних зобов'язань.
3. Обіцянка винагороди в системі недоговірних зобов'язань, особливості правовідносин.
4. Обіцянка винагороди без проведення конкурсу та з проведенням конкурсу.

Тема 2: Загальні положення про делікти в цивільному праві.

Мета: Аналіз положень про делікти в цивільному праві.

Питання для обговорення:

1. Поняття, структура та ознаки зобов'язання із заподіяння шкоди.
2. Поняття делікту.
3. Види деліктних зобов'язань.
4. Елементи складу цивільного правопорушення.
5. Поняття та умови цивільно-правової відповідальності за заподіяну шкоду.
6. Поняття вини в цивільному праві.
7. Випадки звільнення особи від цивільно-правової відповідальності.

Практичне заняття № 2

Тема 3: Порядок відшкодування заподіяної шкоди

Мета: Ознайомлення з порядком відшкодування заподіяної шкоди.

Питання для обговорення:

1. Відшкодування шкоди, заподіяної майну особи.
2. Відшкодування шкоди, заподіяної каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я фізичної особи.
3. Відшкодування шкоди, заподіяної смертю фізичної особи.
4. Компенсація моральної шкоди.
5. Відшкодування шкоди державою.

Практичне заняття № 3

Тема 4: Спеціальні делікти, що виділяються на підставі особливостей суб'єктивного складу заподіювачів шкоди.

Мета: Характеристика спеціальних деліктів, що виділяються на підставі особливостей суб'єктивного складу заподіювачів шкоди.

Питання для обговорення:

1. Відшкодування шкоди, заподіяної органами влади.
2. Відшкодування шкоди, заподіяної органами дізнання попереднього слідства, прокуратури або суду.
3. Відшкодування шкоди, заподіяної малолітньою особою.
4. Відшкодування шкоди, заподіяної неповнолітньою особою.
5. Відшкодування шкоди, заподіяної недієздатною особою та особою не здатною усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними.
6. Відшкодування шкоди особою, дієздатність якої обмежена.

Практичне заняття № 4

Тема 5: Спеціальні делікти, які виділяються на підставі особливостей способу заподіяння шкоди.

Мета: Характеристика спеціальних деліктів, які виділяються на підставі особливостей способу заподіяння шкоди.

Питання для обговорення:

1. Відшкодування шкоди заподіяної джерелом підвищеної небезпеки.
2. Визначення джерела підвищеної небезпеки, його особливості.
3. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок взаємодії джерел підвищеної небезпеки.
4. Відшкодування шкоди особі, яка потерпіла від злочину.

Практичне заняття № 5

Тема 6: Спеціальний делікт щодо відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт, послуг.

Мета: Характеристика спеціальних деліктів щодо відшкодування шкоди, завданої недоліками товарів, робіт, послуг.

Питання для обговорення:

1. Відшкодування шкоди завданої внаслідок недоліків товарів, робіт та послуг.
2. Експертиза товарів як один із засобів доказування вини.
3. Захист прав споживачів за законодавством України та країн ЄС.

Практичне заняття № 6

Тема 7: Набуття збереження майна без достатньої правової підстави

Мета: Дослідження набуття збереження майна без достатньої правової підстави

Питання для обговорення:

1. Загальні положення про зобов'язання у зв'язку з набуттям, збереженням майна без достатньої правової підстави.
2. Повернення в натурі безпідставно набутого майна.
3. Відшкодування доходів від безпідставно набутого майна і витрат на його утримання.
4. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Практичне заняття № 7

Тема 8: Відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною

Мета: Вивчення особливостей відшкодування шкоди, завданої російсько-українською війною

Питання для обговорення:

1. Практика ЄСПЛ і Міжнародного суду ООН щодо юрисдикційного імунітету держав.
2. Камені спотикання на шляху до відшкодування шкоди, завданої війною, через механізм деліктного права.
3. Зв'язок між деліктним позовом і кримінальним провадженням щодо воєнних злочинів та злочинів проти людяності.
4. Проблема деліктної відповідальності співучасників воєнних злочинів.
5. Перспективи міжнародно-правових спорів щодо компенсації шкоди, завданої Російською Федерацією.

6. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачем під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Самостійна робота оцінюється як під час поточного, так і під час підсумкового контролю знань. Поточний контроль самостійної роботи передбачає усну відповідь, написання доповіді та виступ, вирішення тестових завдань, ситуаційних задач, виконання індивідуальних завдань, відпрацювання практичних навичок тощо.

Виставлення балів за самостійну роботу під час поточного контролю обов'язково супроводжується оцінювальними судженнями. Модуль «Самостійна робота» визначається як оцінка, отримана при виконанні одного із обраних здобувачем завдань.

Оцінювання тем, які виносяться лише на самостійну роботу і не входять до тем аудиторних занять, контролюється під час підсумкового контролю.

Самостійна робота виконується здобувачем згідно даної тематики:

- ✓ Елементи делікту і розподіл тягаря доказування
- ✓ Протиправність і шкода як елементи делікту
- ✓ Причинний зв'язок і нові виклики в контексті постмодерної епістемології
- ✓ Вина і розумний стандарт поведінки
- ✓ Відшкодування шкоди, завданої іншою особою, і шкоди, завданої спільними діями

7. Тренінг з дисципліни

Трeнінг (англ. *training*) — це запланований процес модифікації (зміни) відношення, знання чи поведінкових навичок того, хто навчається, через набуття навчального досвіду з тим, щоб досягти ефективного виконання в одному виді діяльності або в певній галузі. Тренування (від англ. *to train* — виховувати, навчати) — комплекс вправ для тренування в чому-небудь. Тренування – система підготовки організму людини з метою пристосування його до підвищених вимог і складних умов роботи й життя.

Тематика тренінгу

1. Рекодифікація цивільного законодавства України: виклики часу.

Зважаючи на необхідність подальших приватноправових реформ, Уряд України прийняв відповідні акти щодо оновлення (рекодифікації) цивільного законодавства України та утворив відповідну Робочу групу. Члени Робочої групи на своїх пленарних засіданнях розробили та погодили зміст цієї Концепції.

Тренінг з дисципліни «Актуальні питання цивільного права та процесу» проводиться у навчальному процесі підготовки магістрів права з метою вироблення практичних навичок роботи у команді, розвитку здатності прогнозувати поведінку інших учасників та освоєння методів групової комунікації у вирішенні завдань із захисту прав та свобод людини.

Порядок проведення тренінгу

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення здобувачів з темою тренінгового заняття.
2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі здобувачів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.
3. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах здобувачів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Питання тренінгу

- чинники та передумови системного оновлення ЦК України
- огляд та оцінка змін до ЦК після 2004 року
- практика застосування приватноправових норм судами
- ефект уніфікаційних актів у сфері приватного права;
- очікувані результати модернізації

9. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Деліктне право» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- тести, ситуаційні завдання;
- поточне опитування;
- підсумкове експрес-опитування;
- презентації результатів виконаних завдань і досліджень;
- оцінювання самостійної роботи;
- презентації та виступи на наукових заходах;
- залік.

10. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Деліктне право» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40%	40%	5%	15%
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота

Шкала оцінювання

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74		D (задовільно)
60-64	задовільно	E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Ноутбук	1-8
2.	Проектор	1-8
3.	Пакет презентаційних матеріалів	1-8
4.	Використання Інтернет-ресурсів: 1. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України. 2. www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. 3. www.minjust.gov.ua – Офіційний сайт Міністерства юстиції України. 4. www.court.gov.ua – Офіційний портал Судової влади України. 5. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського. 6. www.court.gov.ua/revestri-ta-sistemi/ – Державний реєстр судових рішень	1-8

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : Міжнародний документ від 04.11.1950 р. Дата оновлення: 01.08.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004/conv#Text.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
3. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 19.07.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
4. Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції : Закон України від 19.05.2011 р. № 3390-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3390-17/conv>.
5. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду : Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР. Дата оновлення: 24.11.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-vr/conv>.
6. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду : наказ Міністерства юстиції, Генеральної прокуратури та Міністерства фінансів України від 04.03.1996 р. № 6/5/3/41. Дата оновлення: 03.04.1998. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0106-96>.
7. Про цивільну відповідальність за ядерну шкоду та її фінансове забезпечення : Закон України від 13.12.2002 р. № 2893-III. Дата оновлення: 05.10.2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2893-14/conv>.
8. Методика визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства : наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27.10.1997 р. № 171. Дата оновлення: 12.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0285-98>.
9. Методика розрахунку розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря : затв. Наказом Міністерства енергетики та захисту довкілля України № 277 від 28.04.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-20#Text>.

ЛІТЕРАТУРА

1. Буравська А.А., Писарева Е.А. Деякі питання відшкодування моральної шкоди юридичній особі. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 118 - 121.
2. Василенко Л.П., Бучинська А.Й. Відшкодування шкоди, завданої військовою агресією РФ. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №6. С. 104-107.
3. Іліопол І.М. Відшкодування шкоди завданої джерелом підвищеної небезпеки: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №2. С. 146-150.
4. Карнаух Б. Деліктна відповідальність органів публічної влади за Цивільним кодексом України. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 19 - 24.
5. Карнаух Б. Дублювання шкоди в деліктному праві. *Проблеми законності*. 2020. № 151. С. 31 – 41.
6. Карнаух Б. Надлишкова причинність у деліктному праві. *Проблеми законності*. 2020. № 150. С. 67 - 77.
7. Карнаух Б. П. Відшкодування шкоди, завданої іншою особою (стаття 1172 Цивільного кодексу України). *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 11. С. 29 - 33.
8. Кирдан Б.В., Кличков А.О. Відшкодування (компенсація) шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення внаслідок військових дій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 134 - 137.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 26 лютого 2020 року у справі № 372/4399/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88137847>.
10. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. COVID-19 і делікти створення небезпеки. *Часопис цивілістики*. 2020. № 38 (2020). С. 5–11.
11. Цивільний кодекс України: науково-практичний коментар: пояснення, тлумачення,

рекомендації з використанням позицій вищих судових інстанцій України, науковців, фахівців. Т. 9, ч. III : Послуги. Перевезення. Транспортне експедирування. Зберігання / С. Є. Морозова, І. С. Лукасевич-Крутник та ін. ; за ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2020. 456 с.

12. Karnaukh, B. Standards of Proof: A Comparative Overview from the Ukrainian Perspective. Access to Justice in Eastern Europe. 2021 2(10) pp. 25–43.